

Τετράδιο αυτόνομης εκπαιδευτικής δράσης

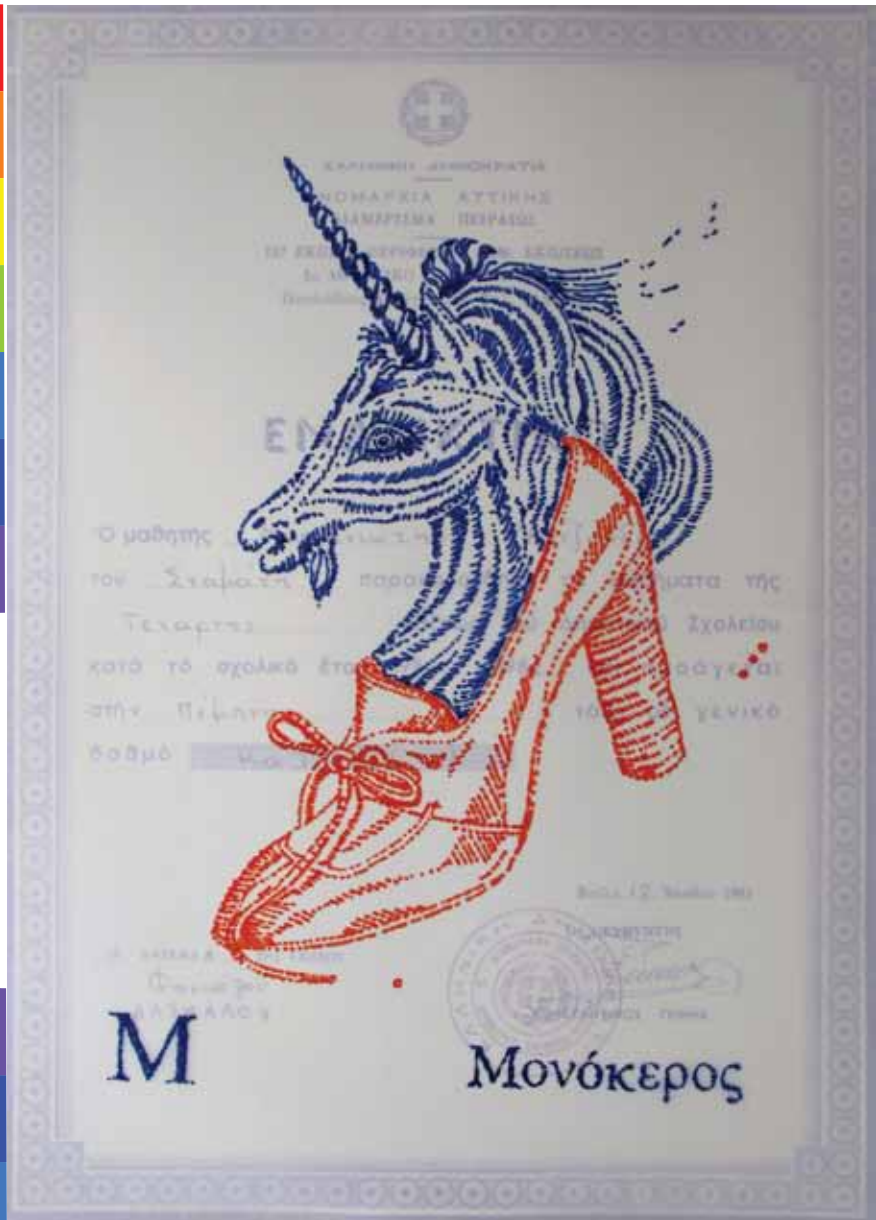
Αλέξανδρος Μαγκανιώτης
Αλφάβητος: Η Εικόνα των Γραμμάτων

©Εκπαιδευτικά Προγράμματα MOMus

Σε αυτό το τετράδιο...

Όταν ένας μονόκερος ξεπροβάλλει μέσα από ένα γοβάκι για να συναντήσει έναν υάκινθο με καρό κουστούμι που στέκεται πλάι σε μια τίγρη με πονοκέφαλο, τότε μάλλον όλα είναι δυνατά!

Τα έργα που θα συναντήσεις άλλες φορές συνδυάζουν κείμενο και εικόνα, ενώ άλλες φορές κεφάλια ζώων ή φυτά προβάλλουν μέσα από ανθρώπινα σώματα. Ο Αλέξανδρος Μαγκανιώτης θα μας παρασύρει σε ένα σουρεαλιστικό* παιχνίδι!

Θυμάστε το παιχνίδι Ζώα - Φυτά - Πράγματα;

Ξεκίνα λές την αλφαβήτα από μέσα σου. Κάποιος/α από την οικογένεια σου πρέπει να πει ΣΤΟΠ.

Ενημέρωσε τους υπόλοιπους σε ποιο γράμμα σταμάτησες.

Μέσα σε ένα λεπτό πρέπει να ζωγραφίσετε σε ένα χαρτί ένα ζώο, ένα φυτό και ένα πράγμα που το όνομά τους να αρχίζει από το γράμμα που επιλέχθηκε.

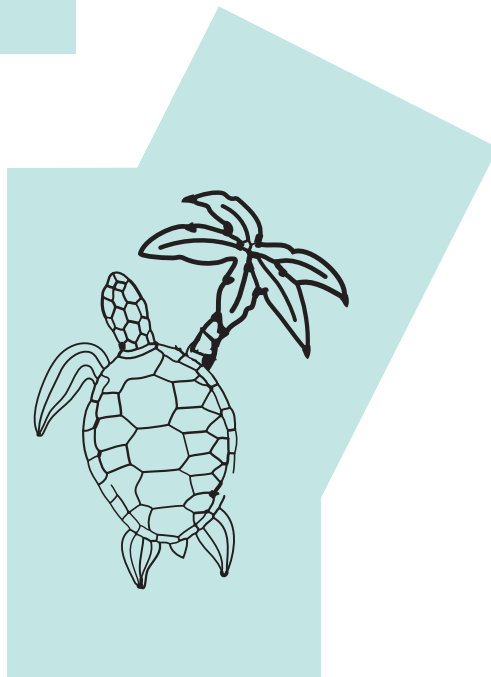
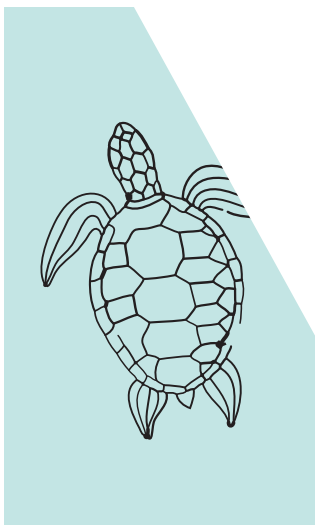
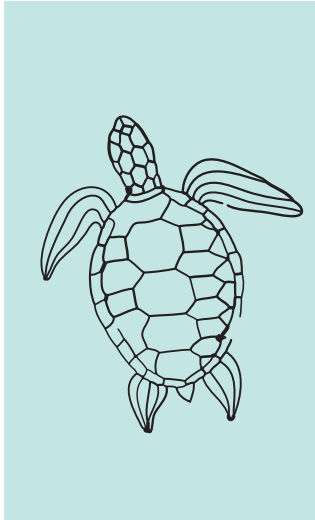
Πράγμα				
Φυτό				
Ζώο				

Κολάζ

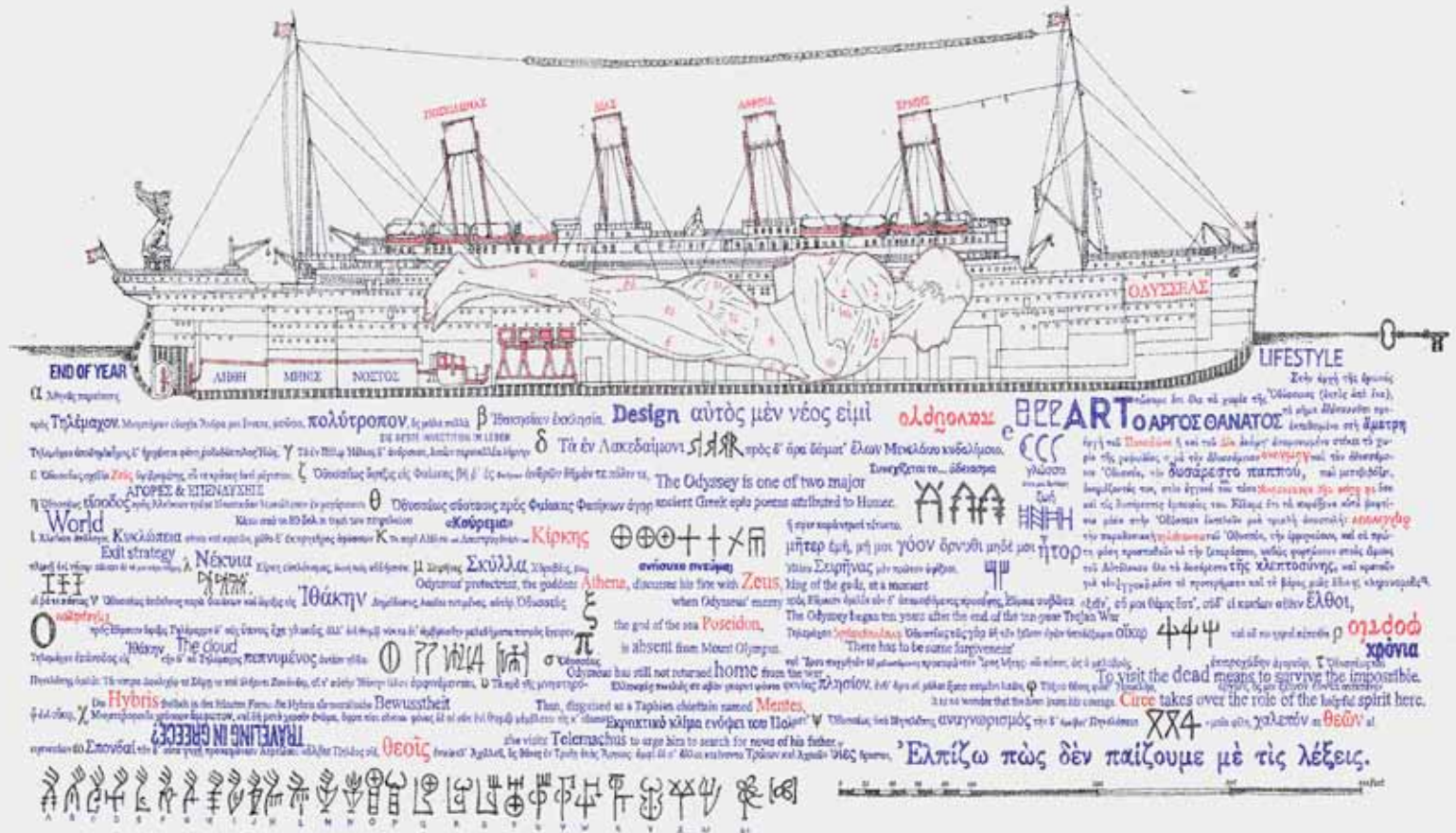
Φτιάξε ένα κολάζ χρησιμοποιώντας τα σχέδια που ζωγράφισες δημιουργώντας διάφορους συνδυασμούς.

Για παράδειγμα κόψε ένα φυτό και ένα ζώο στη μέση και ένωσέ τα.

Διάλεξε ο καθένας στην ομάδα το αγαπημένο σας κολάζ και ζητήστε από κάποιον άλλον παίχτη να το ονομάσει.

Δύο έργα σχετικά με την αρχαία Ελλάδα

Οδυσσεὺς Απόπλους*

Παρατήρησε την εικόνα με προσοχή.

Ποιος μπορεί να είναι ο Οδυσσεύς;

Από τι είναι φτιαγμένη η θάλασσα;

Κύκλωσε 3 ελληνικές λέξεις που μπορείς να διαβάσεις.

Κύκλωσε 3 αγγλικές ή γερμανικές λέξεις που μπορείς να εντοπίσεις.

Κύκλωσε 2 λέξεις των αρχαίων ελληνικών που μπορείς να εντοπίσεις.

Μπορείς να βρεις τα ονόματα κάποιων θεών του Ολύμπου;

Υπογράμμισε τα ιδεογράμματα της Γραμμικής Α' ή Β'*

Μπορείς να βρεις τη λέξη ΝΟΣΤΟΣ;

Νόστος

Τι είναι;

Ο νόστος του Οδυσσέα είναι η επιτυχημένη επιστροφή στην πατρίδα του μετά από τα πολλά χρόνια απουσίας.

Βρες τη λέξη νόστος στην εικόνα.

Πρόκειται για άλλο ένα έργο του Αλέξανδρου Μαγκανιώτη με τίτλο «Επιτύμβιο».

Επιτύμβιο

Τι είναι;

Στην αρχαιότητα συνήθιζαν τους τάφους των επιφανών ανθρώπων να τους σκεπάζουν με χώμα και να φτιάχνουν έναν λόφο από πάνω τους, τον τύμβο. Πάνω στον τύμβο, κάποιες φορές τοποθετούσαν ένα σημάδι, ίσως μια πλάκα από μάρμαρο με διάφορα σχέδια και κάποιες πληροφορίες για τον νεκρό, που λεγόταν επιτύμβιο.

Υληέσσα

Τι είναι;

Ο Όμηρος χαρακτηρίζει την πατρίδα του Οδυσσέα υληέσσα, δηλαδή κατάφυτη.

Δραση για όλους!

Ο Μαγκανιώτης έτσι όπως έχει βάλει αλφαβητικά λέξεις από την Οδύσσεια τη μία κάτω από την άλλη είναι σαν να έχει φτιάξει ένα επιτύμβιο. Αριστερά βάζει τον ασφόδελο, το φυτό του πένθους για τους αρχαίους Έλληνες, και από δεξιά έχει τοποθετήσει την Γκραντίβα, μια γυναίκα από ένα ελληνιστικό ανάγλυφο που απεικονίζεται να φεύγει.

Απομονώσαμε
την ιδέα των
κατακόρυφων
αλφαβητικών
λέξεων.

Μπορείς να τις
συμπληρώσεις με
το δικό σου τρόπο;

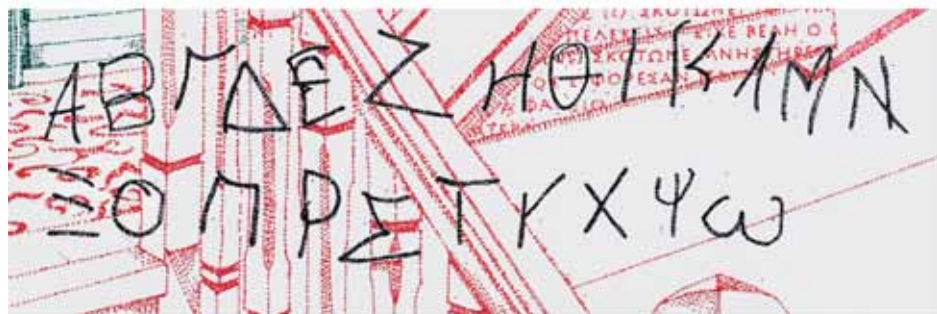

Α
Β
Γ
Δ
Ε
Ζ
Η
Θ
Ι
Κ
Λ
Μ
Ν
Ξ
Ο
Π
Ρ
Σ
Τ
Υ
Φ
Χ
Ψ
Ω

Επιτύμβια στήλη νεαρού κοριτσιού
από τη συλλογή Giustiniani,
γύρω στο 460 π.Χ., Βερολίνο,
Staatliche Museen

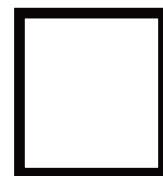
Τόξου θέσεις

Ο Αλέξανδρος Μαγκανιώτης σε ανύποπτο χρόνο ζητά από την ανιψιά του να γράψει όλη την αλφαβήτα. Εκείνη καθώς τη γράφει, ξεχνά να γράψει ένα γράμμα. Το γεγονός αυτό, του δίνει την έμπνευση να φτιάξει ένα έργο με το αλφάβητο της μικρής και το ξεχασμένο γράμμα. Το ξεχασμένο γράμμα συνοδεύεται από ένα απόσπασμα της αντίστοιχης ραψωδίας στην Οδύσσεια.

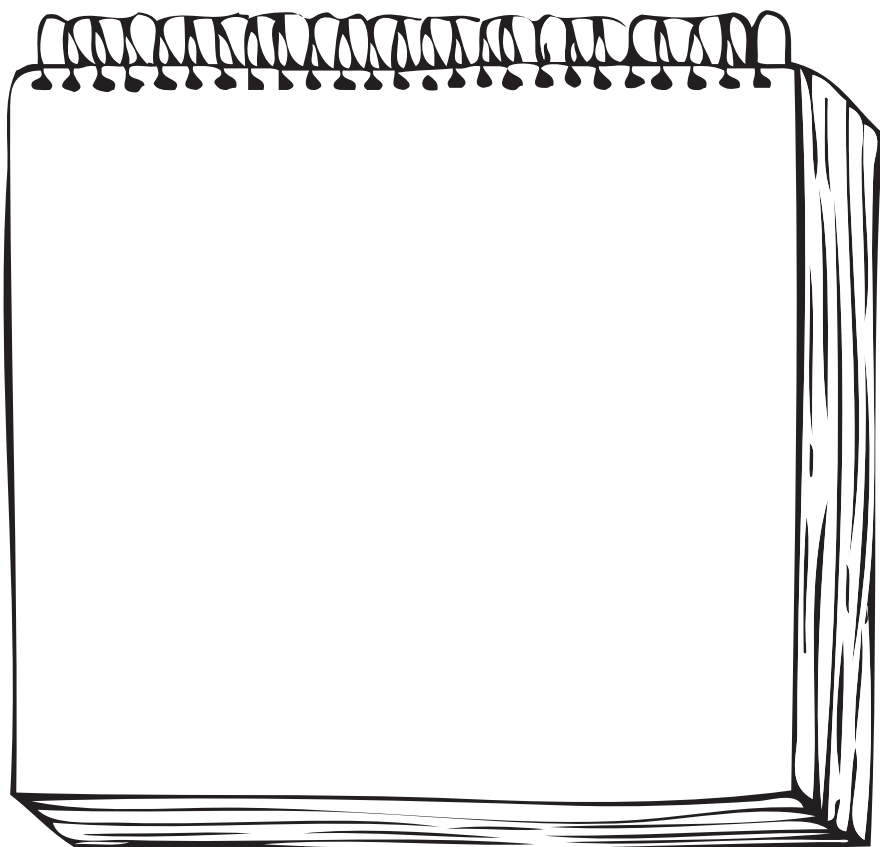
Δράση για μικρότερα παιδιά

Μπορείς να βρεις σε 3 δευτερόλεπτα ποιο γράμμα του αλφάβητου λείπει;

Μπορείς να σκεφτείς 3 ζώα που αρχίζουν από αυτό το γράμμα και να ζωγραφίσεις το ένα;

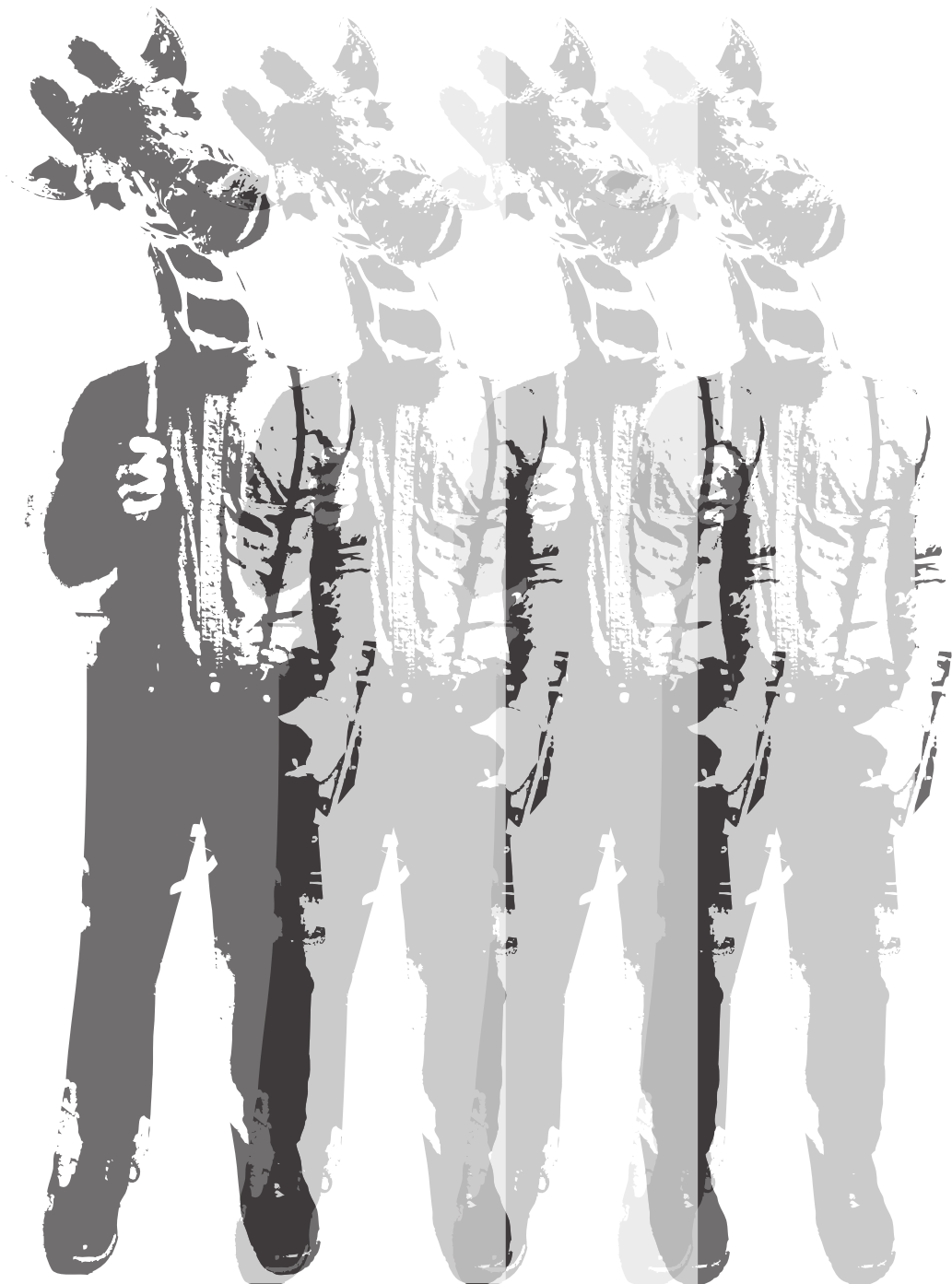
1. _____
2. _____
3. _____

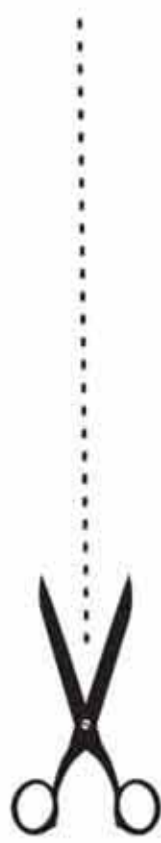
Ζώα και αλφάβητος!

Δράση για μεγαλύτερα παιδιά

Μπορείς να φτιάξεις ένα σουρεαλιστικό πλάσμα;
Διάλεξε ένα σώμα και ένα κεφάλι που θα σου ταίριαζαν μαζί. Κόψε τα και κόλλησε τα μαζί φτιάχνοντας ένα πλάσμα σε ένα χαρτί. Πάρε ένα κομμάτι ριζόχαρτο και τοποθέτησε το πάνω από το πλάσμα σου. Με μαρκαδόρους, αντίγραψε με τελείες τις λεπτομέρειες και τα περιγράμματα του πλάσματός σου. Άφησε τη φαντασία σου και τη σουρεαλιστική σου διάθεση να γίνει τελείες στο χαρτί και πρόσθεσε όποιο άλλο στοιχείο, μοτίβο, αξεσουάρ σου φαίνεται διασκεδαστικό.

Δράση για μικρότερα παιδιά

Μάντεψε ποιος είμαι!

-Υποφέρω από αϋπνίες

Γράμμα:Ζώο.....

-Έι ψιτ, να κεράσω ένα αυγό;

Γράμμα:Ζώο.....

-Το κεφάλι μου πάει να σπάσει!

Γράμμα:Ζώο.....

-Θεέ μου! Πώς φωνάζει έτσι αυτός ο δράκος; Με ξεκούφανε!

Γράμμα:Ζώο.....

-Άραγε ταιριάζουν τα γυαλιά ηλίου μου με το ριγέ πουκαμισάκι;

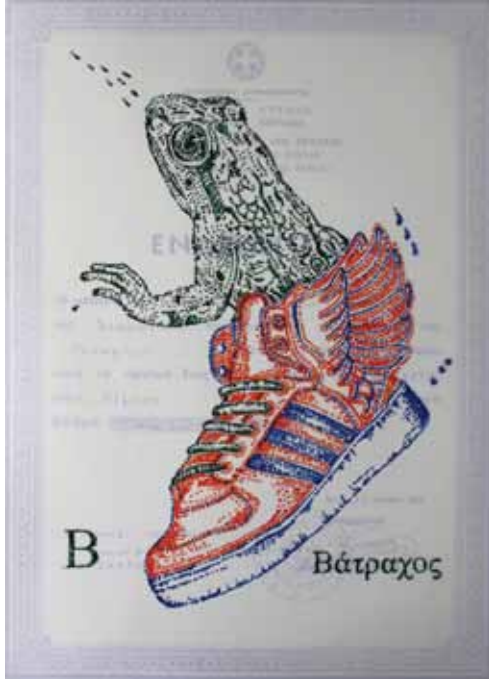
Γράμμα:Ζώο.....

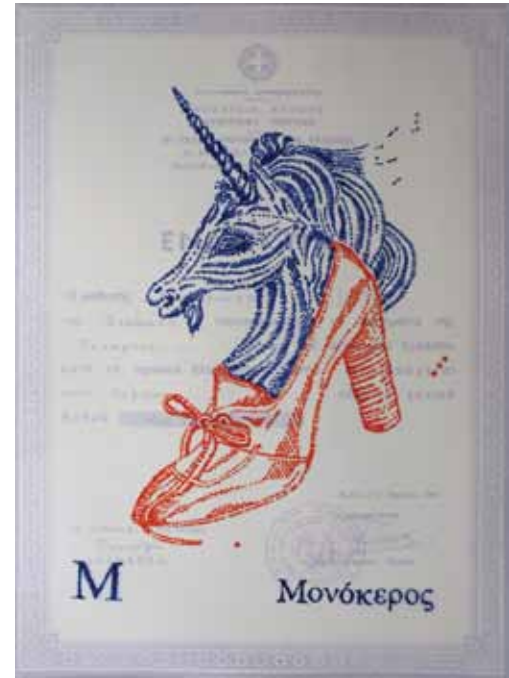
-Ω! Ένα αυγό!

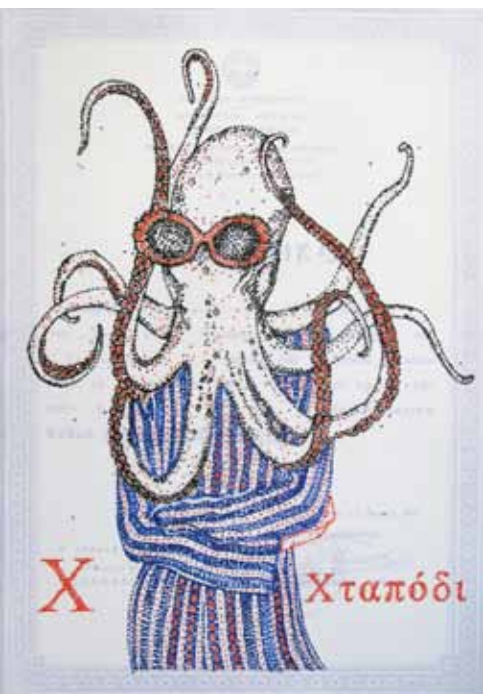
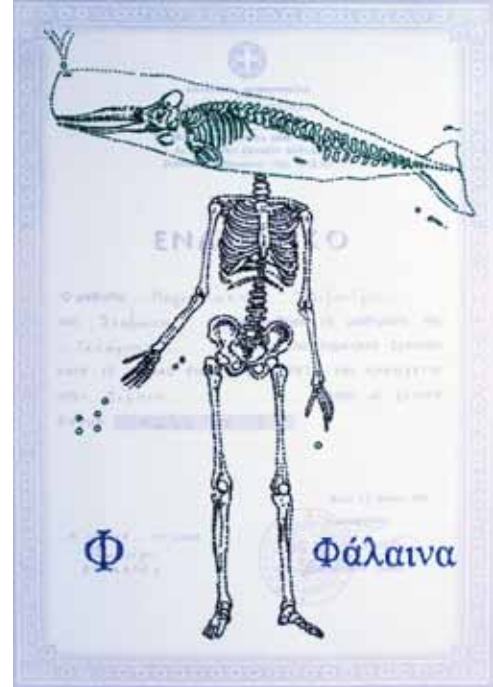
Γράμμα:Ζώο.....

-Όλη μέρα με αυτά τα γοβάκια ξεποδαριάστηκα!

Γράμμα:Ζώο.....

Δράση για μικρότερα, μεγαλύτερα και μεγάλα παιδιά

Δημιουργική γραφή

Κάθε ένα από τα πλάσματα στέκεται ακίνητο μέσα στο κάδρο του και μας κοιτάζει. Τι να σκέφτονται άραγε; Και τι σκεφτόμαστε εμείς που στεκόμαστε απέναντί τους; Θα μπορούσαμε να φανταστούμε ιστορίες για αυτά; Θα μπορούσε να υπάρχει αλληλεπίδραση και να πρωταγωνιστούν μαζί σε ένα παραμύθι;

Μπορείς να επιλέξεις μία από τις 3 επιλογές και να συνεχίσεις την ιστορία!

Οδηγίες χρήσης:

1. Η λογική δεν είναι πάντα απαραίτητη.
2. Άσε τη φαντασία σου να σε εκπλήξει.
3. Πλέξε τα νήματα της ιστορίας σου προσθέτοντας μικρές δόσεις γέλιου, δακρύων και έκπληξης.
4. Πάρε στα χέρια σου τη μοίρα των πρωταγωνιστών και δημιούργησε μεταξύ τους σχέσεις.
5. Δώσε δημιουργικά ονόματα και περιγραφές στους ήρωες σου.
6. Τοποθέτησέ τους σε παράδοξα ή συνηθισμένα μέρη.
7. Μη σκέφτεσαι πολύ, οι αυθόρμητες σκέψεις είναι οι πιο δημιουργικές.

Σενάριο 1

Άνοιξε με ανυπομονησία το χάρτινο περιτύλιγμα και από μέσα ξεχύθηκε άρωμα κανέλας και ζεστής κρέμας, τσίμπησε με το πιρούνι της μια χορταστική μπουκιά και την έφερε γρήγορα κοντά στην προβοσκίδα. Το τραγανό φύλλο, η απολαυστική ζάχαρη και η λαχταριστή κρέμα ικανοποίησαν κάθε της προσδοκία για την πιο περιζήτητη μπουγάτσα στη Θεσσαλονίκη! Το επόμενο δευτερόλεπτο ο Χταπόδης και η Ψάρη όρμησαν στο δωμάτιο, άρπαξαν σαν αστραπή τη λιχουδιά και εξαφανίστηκαν! Η Ελεφαντίνα ανοιγόκλεισε τα μάτια και μέχρι να καταλάβει τι είχε συμβεί, την πλημμύρισε οργή και μένος! Δεν θα το άφηνε να περάσει έτσι, υποσχέθηκε στον εαυτό της και στη βασίλισσα των ξωτικών της κανέλας...

Σενάριο 2

Κάποτε την ενοχλούσαν τα μαλλιά του που έπεφταν μέσα στα μάτια του, το πουλάκι που κατοικούσε στη χαίτη του, το γεγονός ότι όλα του τα ρούχα είναι ριγέ, τώρα πια μετά από τόσα χρόνια στέκεται ήρεμα πλάι του, κουρνιαρίζει στην αγκαλιά του, εκεί είναι ασφαλής και ήρεμη. Οι παλιές εντάσεις είναι πια χαριτωμένα αστεία... μέχρι που ήρθε μια μέρα, έξω φυσούσε και τα νερά της λίμνης έμοιαζαν γεμάτα με κομμάτια από βαμβάκι, αυτός σηκώθηκε απλά από την πολυθρόνα, πέταξε στους ώμους το σακάκι του, περπάτησε σταθερά μέχρι την εξώπορτα και έφυγε κλειδώνοντάς την μέσα στο σπίτι, χωρίς να πει κουβέντα. Η πρώτη της σκέψη ήταν...

τέλος

Σενάριο 3

Ο Υάκινθος ήταν ένα ήσυχος άνθρωπος, η δουλειά του στο Υπουργείο Εξωτερικών ήταν σχετικά απλή και μερικές φορές βαρετή, την έκανε όμως πάντα με όρεξη και κέφι. Η εκτροφή και το εμπόριο ταχυδρομικών περιστεριών προέκυψε πριν από μερικά χρόνια, μετά από ένα ντοκυμαντέρ που είδε στην τηλεόραση. Φίλους δεν είχε πολλούς, ούτε μεγάλη οικογένεια. Μέχρι που ήρθε μια μέρα που όλα άλλαξαν! Όλοι χλώμιασαν στην αίθουσα του δικαστηρίου όταν ο δικαστής ανακοίνωσε ξερά την ισόβια ποινή του σε κελί υψίστης ασφαλείας... όλοι εκτός από τη μοναδική μικρότερη κατά τρία χρόνια αδερφή του, την Ήλια, που παρακολουθούσε με κομμένη την ανάσα. Τα μυστικά που κρατούσε φυλαγμένα τόσα χρόνια άρχισαν να χοροπηδάνε μέσα στο κεφάλι της και η καρδιά της χτυπούσε δυνατά...

Δραστηριότητα για μεγάλα παιδιά

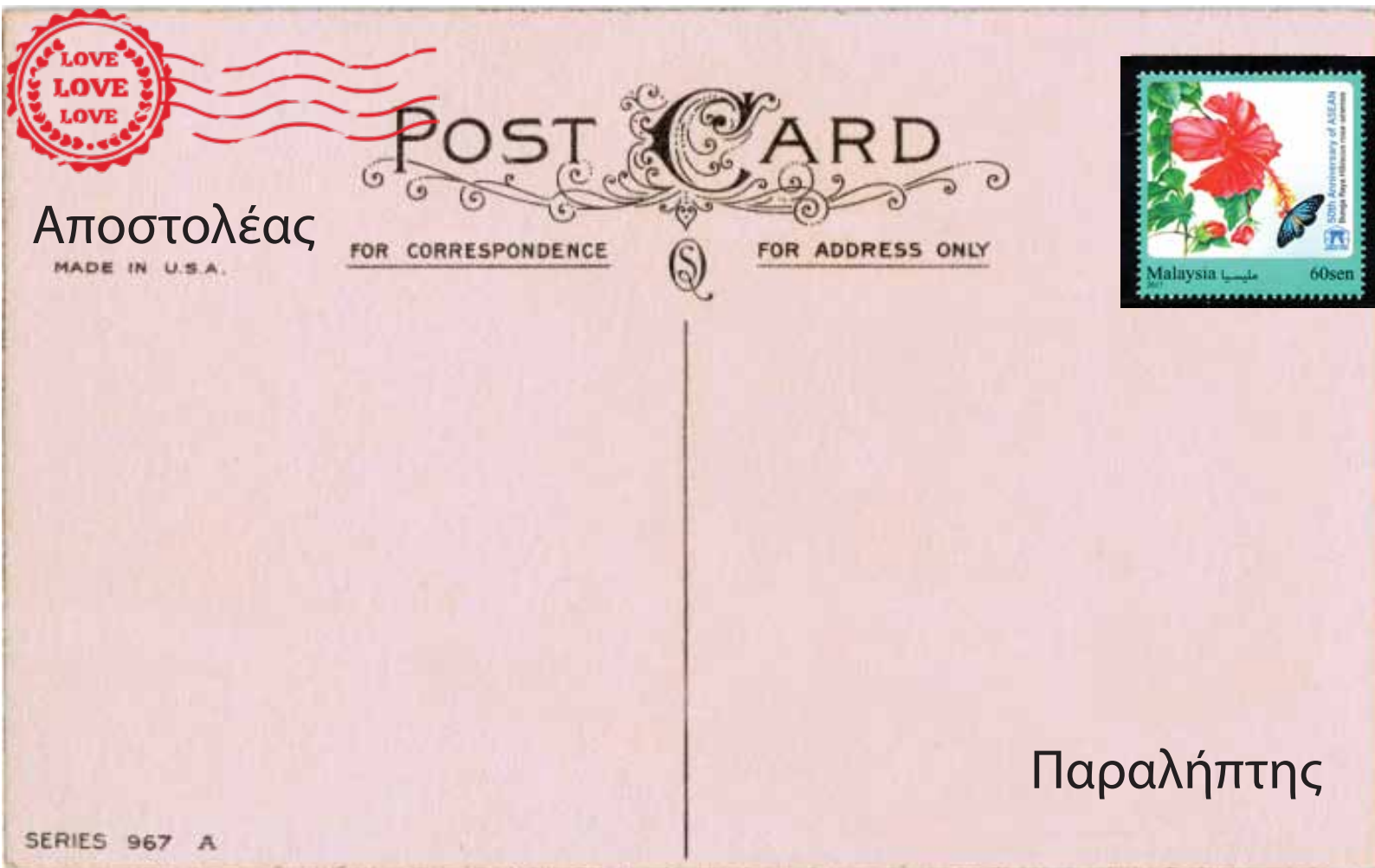
Δημιουργική γραφή

Αταίριαστοι έρωτες.

Φαντάσου πως ανάμεσα στους ήρωες της έκθεσης υπάρχουν ανομολόγητοι έρωτες.

Τι θα έγραφε στην ερωτική επιστολή προς τη Γάτα ένας γοητευμένος Άλογος;

Τι ερωτικά στιχάκια θα σκαρφιζόταν μια ερωτοχτυπημένη Νυχτερίδα για να ρίξει τον αδιάφορο Υάκινθο; Θα καταφέρει ο Ουρακοτάγκος να κατακτήσει το αντικείμενο του πόθου του, τη μικρούλα Πεταλούδα;

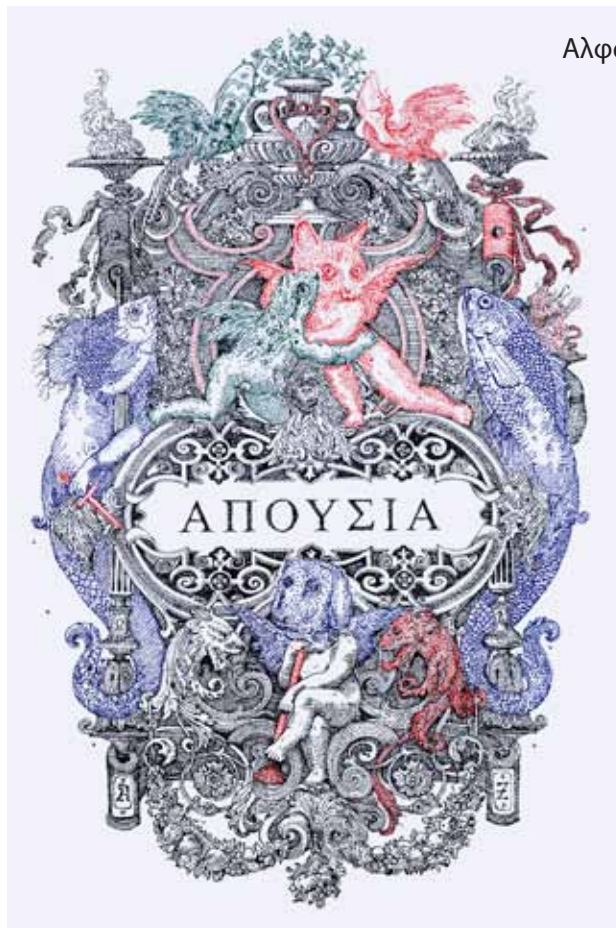

Μερικές πληροφορίες για τους μεγάλους

Ο προβληματισμός του Αλέξανδρου Μαγκανιώτη σε μεμονωμένα ή σε ενότητες τους, επικεντρώνεται στη σημαντικότητα του έργου τέχνης ως γλωσσολογικού-επικοινωνιακού μέσου. Βασική παράμετρο της εικαστικής του έρευνας συνιστά η αναζήτηση των ορίων μεταξύ εικόνας-λόγου/κειμένου, η διαδραστική και αλληλοσυμπληρούμενη σχέση τους. Η σειρά των 24 συνθέσεων με τις λέξεις (μία για κάθε γράμμα της ελληνικής αλφαβήτου) και τις εικόνες τους, όπου κεφάλια ζώων ή φυτά προβάλλουν μέσα από ανθρώπινα σώματα, είναι ενδεικτική των προθέσεων και των αναζητήσεών του προς αυτήν την κατεύθυνση. Οι μορφές σχεδιάζονται με μαρκαδόρους πάνω σε ημιδιαφανές χαρτί, η κάθε μία από αυτές φορτίζεται από την εμφαντική σημασία που της αποδίδει και τον τρόπο με τον οποίο την επεξεργάζεται. Τα περιγράμματα και οι όγκοι σχηματίζονται από ανεξάρτητα σημεία-κουκίδες, ενώ στο πίσω μέρος του ημιδιαφανούς χαρτιού υπάρχει ως υπόστρωμα ένα απολυτήριο από τα μαθητικά χρόνια του καλλιτέχνη –ευφάνταστη παραπομπή σε προσωπικές μνήμες και έμμεση αναφορά στην εκπαιδευτική διαδικασία, στο σχολείο ως φορέα μάθησης, γνώσης και κοινωνικοποίησης. Η παρατακτική παρουσίαση των συνθέσεων στον εκθεσιακό χώρο συγκροτεί μια ενιαία εγκατάσταση όπου η ειρωνική, συχνά σαρκαστική, διάθεση συμβιώνει με το καταλυτικό χιούμορ, το «αμφίσημο» περιεχόμενο και το σουρεαλιστικό πνεύμα.

Οι απροσδόκητες συναντήσεις και συνδυασμοί, οι άμεσες αντιστοιχίες με τους οπτικούς-λεκτικούς-γλωσσικούς πειραματισμούς των αλφάβητων των σουρεαλιστών στα μονοπάτια του «τυχαίου» του «θαυμαστού», του «ονειρικού» και του «υποσυνείδητου», η υπέρβαση της φυσικής τάξης των πραγμάτων, το παιχνίδι των συνειρμών και των αντιμεταθέσεων, των μεταμορφώσεων και των μεταμφιέσεων, οι ζωόμορφες φιγούρες (με μεγάλη λογοτεχνική και εικαστική παράδοση από το κουνέλι που παρασύρει την Αλίκη στη χώρα των θαυμάτων στο μυθιστόρημα του Louis Carroll έως τις γκροτέσκες μορφές του Hieronymus Bosch, τους απόκοσμους και αινιγματικούς ανθρώπους-πουλιά με τα ερμητικά μυστικά τους στις ζωγραφικές συνθέσεις και τα «κολάζ-μυθιστορήματα» του Max Ernst), η προβολή ενδόμυχων φόβων, φαντασιώσεων και εμμονών, ενεργοποιούν μια διαφορετική συνθήκη. Οι μορφές υιοθετούν περσόνες, προσπαθούν να αυτοπροσδιοριστούν, συνδιαλέγονται με τις συμβάσεις και τα στερεότυπα που επιβάλλει η σύγχρονη κοινωνία, ενδύονται ρόλους και συμπεριφορές σ' ένα αναπάντεχο πλαίσιο, συστήνουν μια εναλλακτική, άκρως ενδιαφέρουσα, πρόσληψη του κόσμου, των αντιφάσεων και των παγιδεύσεών του, των βεβαιοτήτων και των ανατροπών του.

Από το κείμενο του Γιάννη Μπόλη,
επιμελητή της έκθεσης
«Αλέξανδρος Μαγκανιώτης:
Αλφάβητος: Η Εικόνα των Γραμμάτων»

Οι σουρεαλιστές

Ο σουρεαλισμός, από τις γαλλικές λέξεις *sur* και *réalisme* που στα ελληνικά θα μπορούσε να αποδοθεί ως «πέρα από την πραγματικότητα», γεννήθηκε γύρω στο 1920 στο Παρίσι.

Ήταν ένα καλλιτεχνικό και πολιτικό ρεύμα, ένα επαναστατικό κίνημα που αναθεωρούσε τις αξίες της ζωής, με ιδρυτή τον ποιητή André Breton.

Η θεωρία του Sigmund Freud για τη δύναμη του υποσυνειδήτου που βγαίνει μέσα από τα όνειρα, ανοίγει την πόρτα σε έναν καινούριο κόσμο για τους σουρεαλιστές και δημιουργούν με λέξεις και εικόνες, ονειρικές καταστάσεις δοσμένες με συμβατικό τρόπο. Δηλαδή, χρησιμοποιούσαν πραγματικά και ρεαλιστικά στοιχεία και δημιουργούσαν εικόνες πέρα από κάθε λογική, γεμάτες υπερβατικότητα και φαντασία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Αλέξανδρος Μαγκανιώτης φτιάχνει σουρεαλιστικές εικόνες.

Μερικά παραδείγματα Σουρεαλιστών.

Salvador Dali, *The Sleep*

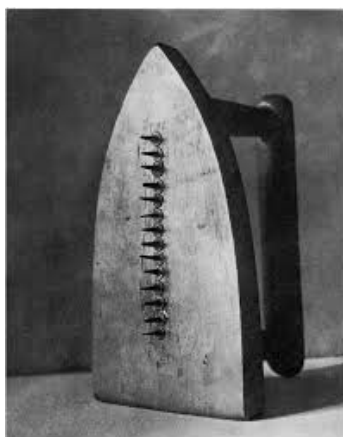
Ives Tanguy,
Indefinite Divisibility

Rene Magritte,
The Therapist

Max Ernst, *L'Eléphant Célèbes*

Man Ray, *The Gift*

Salvador Dali, *Mae West Lips Sofa*

Οδύσσεια: το στόρυ

Η Οδύσσεια του Ομήρου πήρε το όνομά της από τον κύριο ήρωα του έργου, τον Οδυσσέα, τον βασιλιά της Ιθάκης και είναι η συνέχεια της Ιλιάδας. Ο Οδυσσέας μετά την άλωση της Τροίας, θέλοντας να γυρίσει στην πατρίδα του έπεσε στη δυσμένεια και οργή του θεού της θάλασσας, του Ποσειδώνα, με αποτέλεσμα οι περιπλανήσεις του να διαρκέσουν δέκα χρόνια.

Στο διάστημα αυτό περιπλανήθηκε σε διάφορους τόπους. Στη χώρα των Κικόνων, της Θράκης, των Λωτοφάγων, του Κύκλωπα, στο νησί του Αιόλου, στη χώρα των Κιμμερίων, στη Θρινακία, και τέλος στην Ωγυγία, όπου η θεά Καλυψώ τον κρατά εφτά χρόνια. Από την Ωγυγία φεύγει με απόφαση των θεών. Μετά όμως από μια φοβερή θαλασσοταραχή του Ποσειδώνα, ναυαγεί στο νησί των Φαιάκων. Ο βασιλιά Αλκίνοος αφού τον περιποιήθηκε με όλες τις τιμές, του δίνει ένα καράβι για να γυρίσει στην πατρίδα του την Ιθάκη.

Εκεί βρίσκεται αντιμέτωπος με άλλη μια περιπέτεια. Στο διάστημα της απουσίας του, νέοι μνηστήρες έχουν μαζευτεί στο παλάτι διεκδικώντας τη γυναίκα του, Πηνελόπη, και τη θέση του. Με τη παρέμβαση της θεάς Αθηνάς οι μνηστήρες φονεύονται και ο Οδυσσέας ύστερα από είκοσι χρόνια γίνεται κύριος του οίκου του.

Ο Όμηρος αρχίζει την Οδύσσεια από τη στιγμή που αποφασίζεται από τους θεούς η επιστροφή του Οδυσσέα από το νησί της Καλυψούς. Όλη η ιστορία διαρκεί 40 ημέρες. Όλα τα επεισόδια είναι αρμονικά συνταιριασμένα και η Οδύσσεια παρουσιάζεται σαν ένα ενιαίο περιπετειώδες θαλασσινό διήγημα.

Γραμμική Α'

Η Γραμμική Α' είναι μινωική γραφή που ανακαλύφθηκε στην Κρήτη από τον Arthur Evans το 1900. Η γραφή αυτή θεωρείται πρόγονος της Γραμμικής Β', η οποία είναι μυκηναϊκή, και του κυπρομινωικού συλλαβαρίου το οποίο είναι μη αποκρυπτογραφημένο.

Γραμμική Β'

Η Γραμμική Β' είναι η πρώτη γραφή της ελληνικής γλώσσας, μεταγενέστερη μορφή της Γραμμικής Α', και χρησιμοποιήθηκε στη μυκηναϊκή περίοδο, από τον 17ο ως τον 13ο αι. π.Χ., κυρίως για την τήρηση λογιστικών αρχείων στα ανάκτορα.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Αλέξανδρος Μαγκανιώτης γεννήθηκε το 1972 στην Αθήνα, όπου ζει και εργάζεται. Σπούδασε αρχιτεκτονική στο Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο της Αθήνας και το 1997 ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές του σπουδές στο «The Bartlett», Faculty of the Built Environment-University College London (U.C.L.).

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΤΡΑΔΙΟ

Το τετράδιο φτιάχτηκε από το τμήμα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του MOMus-Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης-Συλλογή Κωστάκη με σκοπό να καθοδηγήσει γονείς, εκπαιδευτικούς και συνοδούς να πραγματοποιήσουν αυτόνομες επισκέψεις στον χώρο του μουσείου, χωρίς προϋπάρχον γνωστικό υπόβαθρο, και περιέχει προτεινόμενες δραστηριότητες, παιχνίδια, πληροφορίες και θέματα προς συζήτηση ώστε να προάγει την αλληλεπίδραση ενηλίκου-ανηλίκου και μουσείου και τη δυναμική αλληλεπίδραση των μελών μιας οικογένειας, μέσα από έναν ευχάριστο και ελεύθερο τρόπο έκφρασης και δράσης.

Το τετράδιο αρχικά σχεδιάστηκε με αφορμή την έκθεση «Αλέξανδρος Μαγκανιώτης: Αλφάβητος: Η Εικόνα των Γραμμάτων» που πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης το 2015 και επικαιροποιήθηκε στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής δραστηριότητας του MOMus για την περίοδο της καραντίνας.